

- activities of cryptocurrency exchanges and features of its accounting]. *Economics. Finances. Law. №11*. 30–34. Retrieved from: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.11.5> [in Ukrainian].
8. Accounting for cryptocurrencies. (2025). Retrieved from: <https://kpmg.com/ie/en/home/insights/2023/03/accounting-for-cryptocurrencies.html> [in English].
9. CryptoCompare Research. (2023). Retrieved from: <https://www.cryptocompare.com/external/research/exchange-ranking/> [in English].
10. Kryptovaliutna birzha AQRU. (2025). [AQRU cryptocurrency exchange]. Retrieved from: <https://aqrui.io/> [in English].
11. Kryptovaliutna birzha Crypto.com. (2025). [Cryptocurrency exchange Crypto.com.]. Retrieved from: <https://crypto.com/earn> [in English].
12. Kryptovaliutna birzha NEXO. (2025). [NEXO cryptocurrency exchange]. Retrieved from: <https://nexo.io> [in English].
13. Bitcoin History Part 6: The First Bitcoin Exchange. (2018). Retrieved from: <https://news.bitcoin.com/bitcoin-history-part-6-the-first-bitcoin-exchange/> [in English].
14. Pro virtualni aktyvy. (2021, September 8). [On virtual assets]. *Zakon Ukrainy №2074-IX*. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. №15. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20> [in Ukrainian].
15. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo opodatkuvannia operatsii z virtualnymi aktyvamy. (2023, November 7). [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Laws of Ukraine Regarding Taxation of Transactions with Virtual Assets]. №10225. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43123> [in Ukrainian].
16. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkuvannia operatsii z virtualnymi aktyvamy. (2023, November 17). [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the specifics of taxation of transactions with virtual assets]. №10225-1. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42666> [in Ukrainian].
17. Pro vnesennia zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv z pytan rehuliuвання diialnosti platizhnykh poserednykiv. (2023, March 2). [On amendments to certain regulatory legal acts regulating the activities of payment intermediaries]. *Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy №14*. *Ofitsiyni vebсайт NBU*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_14032023 Pro vnesennia zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv z pytan rehuliuвання diialnosti platizhnykh poserednykiv. (2023, March 2). [On amendments to certain regulatory legal acts regulating the activities of payment intermediaries]. *Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy №14*. *Ofitsiyni vebсайт NBU*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_14032023 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 5.06.2025

УДК 342.9:355.1-055.26:2-058.833

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-148-154

Островський Сергій Олександрович,

кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри державної безпеки інституту
Національної гвардії України
osa180671@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9520-4732

Бовкунов Вячеслав,

аспірант інституту Науково-дослідного інституту публічного права
bovkynov@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-8205-9074

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДУХОВНОЇ ПІДТРИМКИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті досліджується правова природа та функціональне призначення інституту військового капеланства в системі публічного адміністрування України. Зазначається, що національна модель капеланства сформувалася у

відповідь на безпрецедентні виклики, спричинені повномасштабною збройною агресією, і трансформувалася з неформального душпастирства у нормативно закріплений інститут. Автор обґрунтовує, що військове капеланство сьогодні виконує не лише релігійну, а й безпосередньо гуманітарну функцію, що має важливе значення в умовах мобілізаційної економіки та тривалої гібридної війни.

Розкрито ключові положення чинного законодавства, зокрема акцентовано увагу на положеннях Закону України «Про Службу військового капеланства» в редакції від 01.01.2023 № 2845-IX, у якому закріплено статус військового капелана, порядок отримання мандата, вимоги до кандидатів та організаційну структуру Служби. Здійснено аналіз дуалістичного характеру правового статусу капелана як особи, яка одночасно виконує функції публічної служби та представляє інтереси релігійної організації. Визначено, що модель подвійного підпорядкування, а саме: адміністративного і духовного, що потребує чіткішого нормативного врегулювання.

Особливу увагу приділено проблематиці забезпечення духовної підтримки осіб з інвалідністю, зумовленою збройними діями. Вказано на зростання кількості ветеранів війни, які зазнали інвалідизації, а також цивільних осіб, що потребують довготривалої реабілітації, включно з духовною. Показано, що в реальних умовах капелани виконують функції, які виходять за межі передбачених законодавством, зокрема беруть участь у підтримці осіб з посттравматичними розладами, втратами кінцівок, внутрішніми кризами і відчуттям екзистенційної пустоти.

Автор доводить, що за відсутності державної політики у сфері духовної реабілітації осіб з інвалідністю значна частина функцій делегується або релігійним організаціям, або виконується в рамках ініціативного, напівформального служіння. Аргументується доцільність нормативного розширення меж діяльності Служби військового капеланства, а також інтеграції капеланів до структури медичних, реабілітаційних і соціальних установ. Визначено потребу в розробленні державних стандартів духовної опіки для осіб з інвалідністю.

Порушено проблему фахової підготовки капеланів до роботи з уразливими категоріями осіб. Обґрунтовано, що традиційна релігійна освіта не є достатньою для здійснення служіння в умовах військово-медичних реалій. Запропоновано впровадження сертифікаційних навчальних програм із залученням знань з клінічної психології, кризового консультування, етики медичної допомоги, соціальної роботи та норм гуманітарного права. Наголошено, що лише міждисциплінарна підготовка забезпечить ефективну й безпечну взаємодію капелана з особами, які мають досвід важкої травми.

Зроблено висновки, що інституційна інтеграція капеланської служби у сферу реабілітації осіб з інвалідністю є не лише правовою, а й соціально-моральною необхідністю, яка відповідає конституційним цінностям України. Капеланство має розглядатися як інструмент гуманітарної відповіді держави на воєнну катастрофу, що поєднує адміністративну спроможність, моральну легітимність та духовну чутливість. Запропоновані у статті підходи можуть слугувати основою для оновлення нормативної бази, розвитку міжвідомчої співпраці та побудови ефективної державної політики поствоєнної реінтеграції.

Ключові слова: військовий капелан, інвалідність, духовна реабілітація, адміністративно-правовий статус, публічне адміністрування, законодавче регулювання, капеланська служба, релігійне служіння, гуманітарна функція, ветерани війни, мобілізаційна політика, соціальна вразливість, посттравматичний синдром, державно-конфесійне партнерство, національна стійкість.

Ostrovskiy S., Bovkunov V. ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF THE ACTIVITIES OF MILITARY CHAPLAINERS IN PROVIDING SPIRITUAL SUPPORT TO PERSONS WITH DISABILITIES

The article explores the legal nature and functional purpose of the institution of military chaplaincy within the system of public administration in Ukraine. It is noted that the national model of chaplaincy emerged in response to the unprecedented challenges posed by full-scale armed aggression, and transformed from informal pastoral care into a normatively consolidated institution. The author substantiates that today, military chaplaincy performs not only a religious but also a directly humanitarian function, which is of particular importance under conditions of mobilization economy, prolonged hybrid warfare, and continuous social strain.

The article examines the key provisions of current legislation, with particular attention paid to the Law of Ukraine "On the Service of Military Chaplaincy" as amended on January 1, 2023, No. 2845-IX. This law defines the status of a military chaplain, the procedure for obtaining a mandate, the requirements for candidates, and the organizational structure of the Chaplaincy Service. The dual legal nature of the chaplain's status is analyzed, as a person simultaneously performing public service functions and representing the interests of a religious organization. It is argued that the model of dual subordination, administrative and spiritual, requires more precise normative regulation and institutional balancing.

Special attention is paid to the issue of providing spiritual support to persons with disabilities resulting from armed conflict. The article points out the growing number of war veterans who have acquired disabilities, as well as civilians in need of long-term rehabilitation, including spiritual rehabilitation. It is shown that in practice, chaplains perform functions that extend beyond those stipulated by law, particularly engaging with individuals suffering from post-traumatic stress disorders, limb loss, internal psychological crises, and existential despair caused by loss of health, identity, or social belonging.

The author argues that, in the absence of a formal state policy in the field of spiritual rehabilitation for persons with disabilities, a significant portion of relevant functions is either delegated to religious organizations or carried out on a semi-formal, volunteer basis. The article substantiates the need to expand the scope of the Chaplaincy Service's activities by integrating chaplains into the structures of medical, rehabilitation, and social institutions. The necessity of developing state standards for spiritual care for persons with disabilities is emphasized, along with establishing clear interdepartmental coordination mechanisms that include both governmental and confessional actors.

The issue of professional training for chaplains working with vulnerable categories of the population is also addressed. It is substantiated that traditional religious education alone is insufficient for effective ministry in the context of military-medical and post-traumatic realities. The author proposes the introduction of certification training programs, incorporating knowledge of clinical psychology, crisis counseling, medical ethics, social work, and humanitarian law. It is stressed that only interdisciplinary preparation will ensure effective and ethically safe interaction between chaplains and individuals who have experienced severe trauma, particularly in the context of complex rehabilitation environments.

The article concludes that institutional integration of the chaplaincy service into the system of rehabilitation for persons

with disabilities is not only a legal, but also a socio-moral necessity, which aligns with Ukraine's constitutional values. Chaplaincy should be considered a tool of the state's humanitarian response to wartime catastrophe, one that combines administrative capacity, moral legitimacy, and spiritual sensitivity. The approaches proposed in the article may serve as a foundation for updating the legal framework, developing interagency cooperation, and shaping an effective state policy of postwar reintegration and national recovery.

Keywords: military chaplain, disability, spiritual rehabilitation, administrative and legal status, public administration, legal regulation, chaplaincy service, religious ministry, humanitarian function, war veterans, mobilization policy, social vulnerability, post-traumatic stress disorder, state confessional partnership, national resilience.

Постановка проблеми. Проблематика нормативного та адміністративного забезпечення діяльності військових капеланів в умовах збройної агресії проти України набула особливої актуальності у зв'язку з необхідністю забезпечення духовної підтримки військовослужбовців та осіб з інвалідністю. Відсутність цілісної правової моделі духовної реабілітації у межах державної політики обумовлює фрагментарність відповідних механізмів і нестабільність взаємодії між органами публічної влади та релігійними організаціями. Зростання кількості ветеранів війни, які зазнали тяжких фізичних і психологічних втрат, формує соціальний запит на розширення участі капеланів у системі медико-соціального супроводу. Чинне законодавство регламентує статус капеланів переважно в межах військової служби, не охоплюючи аспектів їх залучення до міжвідомчих програм реабілітації осіб з інвалідністю. Недостатній рівень інституціоналізації духовної компоненти в реабілітаційній політиці стримує розвиток комплексного підходу до відновлення людського потенціалу. У цьому контексті актуальним є дослідження адміністративно-правових засад діяльності військових капеланів з урахуванням гуманітарного виміру безпеки та потреб вразливих категорій населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі питання військового капеланства розглядається переважно крізь призму його історичних витоків, конфесійної специфіки та духовно-моральної місії в умовах збройного конфлікту. Значна увага приділяється функціональним характеристикам душпастирської опіки у військовому середовищі, зокрема в працях М. Мельника, В. Яременка, А. Костюка, О. Сагана, Р. Делятинського, В. Єленського, О. Лиманця, Р. Коханчука, В. Михалевича, В. Чорного та інших, які обґрунтовують значущість капеланства як чинника підвищення морально-психологічної стійкості особового складу. У науковому та експертному середовищі також сформувався інтерес до вивчення державно-конфесійного партнерства у сфері безпеки, що частково висвітлено в роботах Ю. Решетнікова та інших фахівців, дотичних до впровадження духовної опіки у структурах сектору оборони. Окремі публікації присвячені аналізу досвіду капеланської служби в збройних силах країн НАТО, зокрема США, Канади, Великої Британії, що дозволяє виокремити універсальні моделі нормативного регулювання капеланської діяльності. Водночас у сучасному українському адміністративно-правовому дискурсі проблема правового статусу військових капеланів, механізмів їхньої інтеграції в систему державного управління та їх участі в реабілітації осіб з інвалідністю залишається недостатньо розробленою. Відчутною є нестача комплексних досліджень, що розкривають потенціал капеланства як інструмента реалізації гуманітарної функції держави у сфері національної безпеки. Це зумовлює необхідність поглибленого вивчення адміністративно-правової природи капеланської служби в Україні з урахуванням соціальних трансформацій, викликаних тривалою війною та її наслідками для населення.

Метою статті є всебічне дослідження адміністративно-правових засад функціонування інституту військового капеланства в Україні з урахуванням його ролі у забезпеченні духовної підтримки осіб з інвалідністю, зумовленою наслідками збройного конфлікту. На основі аналізу нормативно-правової бази, практики функціонування Служби військового капеланства та міжвідомчої взаємодії, стаття спрямована на виявлення прогалин у чинному регулюванні, оцінку потенціалу капеланської служби як елементу гуманітарної політики держави, а також формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правових механізмів залучення капеланів до системи духовної реабілітації вразливих категорій населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інститут військового капеланства є особливою формою духовно-моральної підтримки військовослужбовців, ветеранів бойових дій, а також цивільного населення, що зазнало фізичних і психологічних втрат унаслідок воєнного конфлікту. Така діяльність охоплює як період несення служби, так і етап післявоєнної адаптації, включаючи реабілітацію осіб з інвалідністю. У світовій практиці капеланські служби функціонують не лише у військових формуваннях, а й у медичних закладах, реабілітаційних центрах, місцях позбавлення волі, закладах соціального захисту. Їх інституціоналізація ґрунтується на визнанні релігійного служіння як складової духовної допомоги в системі публічного адміністрування, спрямованої на підтримку вразливих категорій осіб, включаючи людей з інвалідністю.

Інститут капеланства як інституціоналізована форма духовної опіки бере свій початок у християнській традиції середньовічної Європи. Сам термін «капелан» має сакральне походження, що пов'язується з IV століттям, коли святий Мартин Турський, будучи воїном, символічно розірвав свою солдатську накидку (лат. «сарра») і віддав її знедоленому. Згодом частина цієї накидки, яку вшановували як реліквію, зберігалася в переносному храмі, яка має назву «капелі», де богослужіння звершував священнослужитель, що отримав назву «капеланус». Саме з цього епізоду розпочалася історія духовного

супроводу воїнів, яка з плином часу набула стійких організаційно-правових форм [1].

Треба зазначити, що на початковому етапі розвитку інституту капеланства, його функціонування обмежувалося участю духовенства у військових походах без безпосереднього залучення до бойових дій. У 742 році на східно-франкському синоді у місті Регенсбурзі (*Consilium Germanicum*) було вперше на нормативному рівні визнано легітимність служіння священників у війську за умови суворої заборони на носіння ними зброї. У подальшому капеланство стало невід'ємною частиною армій провідних європейських держав, зокрема Франції, Великої Британії, Австрії, а також Сполучених Штатів Америки. До кінця XIX століття військові капелани посіли чітко визначене місце у структурі збройних сил, виконуючи обов'язки духовного наставництва, моральної підтримки та участі в обрядах поховання [2].

У XX столітті, особливо після Першої та Другої світових війн, капеланські служби набули системного характеру, що було закріплено у національних законодавствах. Держави почали визнавати капеланів офіційними представниками релігійної опіки, включаючи їх до штатів міністерств оборони або внутрішніх справ. Зокрема, Женевська конвенція від 1949 року надала капеланам особливий статус[3], тобто вони не вважаються комбатантами, а у разі потрапляння в полон мають право продовжувати духовне служіння серед полонених. Це засвідчує міжнародне визнання інституту капеланства як гуманітарного механізму захисту гідності військовослужбовців.

У низці розвинених демократичних держав, таких як Сполучені Штати Америки, Канада, Федеративна Республіка Німеччина, Швейцарія, Ізраїль, протягом XX – початку XXI століття сформувався багаторівневий інститут капеланства, що функціонує на основі чітко врегульованого публічно-правового механізму державно-конфесійної взаємодії. У цих юрисдикціях капеланство перестало обмежуватися лише військовими структурами і було інституціоналізоване в інших секторах державного управління, таких як система охорони здоров'я (особливо у контексті паліативної допомоги, психіатричних установ, реабілітаційних центрів для поранених та інвалідів), пенітенціарна система (установи позбавлення волі, колонії, слідчі ізолятори), структура цивільної оборони та реагування на надзвичайні ситуації (пожежно-рятувальні служби, поліція, кризові центри, служби швидкого реагування), а також соціальні служби, що надають підтримку сім'ям військовослужбовців, ветеранам, особам з інвалідністю, жертвам насильства чи катастроф [4, с. 212-214].

Змістовне наповнення капеланської діяльності в таких державах полягає не лише в релігійному обслуговуванні (таїнствах, обрядах, богослужіннях), а й у наданні комплексної моральної, психологічної та соціальної підтримки. Капелани виступають посередниками між особою і державою, суб'єктами духовного супроводу в умовах кризи, радниками у питаннях моральної стійкості, збереження гідності, протидії деструктивним станам (депресії, травмі, відчуженню). У деяких країнах (наприклад, США, Ізраїль) капелани є невід'ємною частиною міждисциплінарних реабілітаційних команд, беруть участь у кризових інтервенціях, мають доступ до стратегічного планування соціальної політики в секторі безпеки, оборони та охорони здоров'я [5, с. 26].

Таким чином, сучасне капеланство у розвинених публічно-правових системах постає як автономна, але взаємопов'язана з державою інституція, яка здійснює суспільно значиму функцію забезпечення духовної безпеки, соціальної цілісності, моральної підтримки вразливих категорій осіб. У цьому сенсі інститут капеланства виконує роль своєрідного духовного хабу в публічній політиці, що перебуває на перетині прав людини, соціального захисту, національної безпеки та гуманітарного права, створюючи додану цінність у контексті формування цілісної моделі правової держави з акцентом на гідність, солідарність та інклюзію.

Інститут капеланства в Україні, що історично формувалася як гуманітарна ініціатива в межах релігійного служіння для військовослужбовців, започаткував своє фактичне існування після 2014 року з початком збройної агресії Російської Федерації проти України та активного залучення духовенства до добровольчої опіки над особовим складом. У сучасних умовах він набув рис правової інституціоналізації. Його нормативне закріплення відбулося на тлі суспільного запиту на системну реалізацію духовної підтримки в межах сектору безпеки і оборони, що, у свою чергу, обумовлено тривалим збройним конфліктом, мобілізаційними процесами та необхідністю зміцнення морально-психологічної стійкості як військовослужбовців, так і цивільного населення, що постраждало внаслідок бойових дій. Правова природа інституту капеланства в українському контексті характеризується складною структурною конструкцією: з одного боку, вона відображає публічно-правовий аспект як елемент системи національної безпеки, з іншого включає в себе функціональну релігійну складову, що базується на свободі совісті, світогляду та віросповідання. Такий дуалістичний підхід зумовлює необхідність окремого нормативного регулювання, що визначає підстави, статус, умови діяльності та межі правового втручання з боку держави.

Сутність капеланської діяльності в Україні вперше отримала належне законодавче оформлення внаслідок прийняття Закону України «Про Службу військового капеланства» від 30 листопада 2021 року № 1915-IX[6], який закріплює системні підходи до організації та функціонування інституту військового капеланства. На відміну від попередніх підходів, які передбачали залучення священнослужителів до душпастирської діяльності на підставі тимчасових домовленостей з релігійними організаціями, сучасна модель передбачає створення спеціалізованої кадрової служби у складі військових формувань, що діє на постійній основі, з чітко визначеним функціональним навантаженням, адміністративним підпорядкуванням та правовими гарантіями.

Правова дефініція терміна «військовий капелан» виконує роль формалізації особливого правового статусу особи, яка здійснює військову капеланську діяльність. Йдеться не просто про священнослужителя в загальному розумінні, а про суб'єкта, який у встановленому порядку отримав мандат на здійснення капеланської діяльності, уклав контракт про проходження військової служби виключно на посадах Служби військового капеланства як особа офіцерського складу та здійснює своє служіння у підрозділах Збройних Сил України, Національної гвардії України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Державної прикордонної служби України. Водночас він зберігає канонічний зв'язок із релігійною організацією, яка делегувала його до публічної служби.

Формування Служби військового капеланства здійснюється через нормативно визначений механізм, який передбачає участь уповноважених релігійних організацій, затвердження кандидатур, медико-психологічний відбір, а також проходження професійної підготовки. Кандидат повинен мати вищу духовну освіту, не менше трьох років служіння у відповідній конфесії, бездоганну репутацію та відповідати встановленим віковим та громадянським критеріям. Призначення капелана здійснюється за контрактною формою, що передбачає включення його до штату військової частини із закріпленням функціональних обов'язків, при цьому капелан не набуває комбатантського статусу та не має права на використання зброї. Його роль обмежується винятково духовно-релігійною, гуманітарною та консультативною функцією, що виконується в інтересах особового складу та членів їх сімей.

Організаційно-управлінська структура служби побудована за принципом подвійного підпорядкування: адміністративного, що здійснюється з боку військового командування через систему органів морально-психологічного забезпечення; духовного, з боку релігійної організації, яка відповідає за канонічну чистоту та пастирську компетентність свого представника. Водночас державні органи, передусім Міністерство оборони України, здійснюють координацію цієї діяльності через уповноважений підрозділ, що відповідає за реалізацію державної політики у сфері капеланського служіння. Для забезпечення представництва інтересів різних конфесій діє Міжконфесійна рада з питань військового капеланства, яка виконує дорадчо-консультативні функції та бере участь у розробці стандартів діяльності, професійної підготовки та методичних рекомендацій.

В умовах ведення тривалої збройної агресії, що супроводжується масовими втратами, пораненнями, ампутаціями, порушенням психоемоційного стану особового складу, інститут військового капеланства в Україні набуває особливої ролі не лише у межах повсякденного духовного супроводу військовослужбовців, а й у сфері реабілітації осіб, які зазнали інвалідності внаслідок бойових дій. Особи з інвалідністю, зумовленою війною, перебувають у складному медико-соціальному, психологічному та екзистенційному становищі. У таких умовах капелан виступає як суб'єкт не лише духовного служіння, а й соціального впливу, спрямованого на підтримання особистої цілісності, гідності, віри, а також на переосмислення життєвого досвіду через релігійно-моральну призму.

Роль капелана у взаємодії з особами, які отримали інвалідність під час війни, не зводиться до формального виконання обрядів. Йдеться про повноцінну участь у процесах психодуховної адаптації, коли особа опиняється перед фактом втрати певних функцій тіла, бойової спроможності чи соціального статусу. Саме капелани в умовах шпиталів, реабілітаційних центрів, медичних рот та санаторних установ формують простір довіри, в якому можливе не лише релігійне служіння, а й слухання, співпереживання, словесна підтримка, ритуали прощення, відновлення внутрішньої гідності. У цьому аспекті капеланство виступає як складник системи духовної реабілітації, що доповнює біомедичну, психологічну та соціальну допомогу.

Крім військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранень, міно-вибухової травми або ампутацій, капелани працюють і з цивільним населенням, яке зазнало інвалідизації в умовах війни. Йдеться, зокрема, про дітей, що втратили кінцівки внаслідок обстрілів, людей похилого віку, які опинилися в ізоляції, осіб з порушеннями зору, слуху, мовлення або руху, що втратили соціальні зв'язки, дім або підтримку родини. Для таких категорій населення духовна допомога, здійснювана в рамках пастирської опіки, має не менш важливе значення, ніж для військових. Участь капеланів у роботі гуманітарних місій, виїзних мобільних бригад, центрів тимчасового розміщення дозволяє виявити нові горизонти служіння, що діють поза межами військових частин.

Юридично така діяльність залишається недостатньо унормованою. Законодавство окреслює діяльність військового капелана переважно в межах служби у Збройних Силах України, Національній гвардії України, Державній прикордонній службі України, залишаючи за рамками капеланську опіку над цивільними особами з інвалідністю, що зазнали шкоди внаслідок бойових дій. Водночас саме ці категорії найчастіше виявляються неохопленими жодними формальними механізмами духовної реабілітації. У цьому контексті постає необхідність розширення предмета правового регулювання капеланської служби, принаймні в аспекті міжвідомчої співпраці з Міністерством охорони здоров'я, Міністерством соціальної політики, Національною службою здоров'я України.

З урахуванням динамічного зростання кількості осіб, які отримали інвалідність унаслідок збройної агресії проти України, зокрема серед ветеранів війни, учасників бойових дій та постраждалого цивільного населення, капеланська діяльність вимагає переосмислення не лише як елементу релігійного служіння у сфері національної безпеки, але й як складової цілісної державної політики у сфері медичної, психосоціальної та духовної реабілітації. В умовах комплексного постконфліктного відновлення суспільства

духовна опіка не може залишатися виключно прерогативою конфесійного середовища; натомість вона потребує інституціонального вбудовування до державної системи підтримки осіб з інвалідністю, зокрема шляхом нормативного закріплення капеланських підрозділів у структурі реабілітаційних установ, військово-медичних закладів, центрів ветеранів та соціально-медичних платформ допомоги.

На рівні правової доктрини обґрунтованим є розширення функціонального навантаження Служби військового капеланства шляхом закріплення її участі у заходах, спрямованих на духовне відновлення осіб, що зазнали морально-психологічних та екзистенційних втрат унаслідок травм, ампутацій, втраченого соціального статусу або втрати найближчого оточення. Для цього необхідним є впровадження державних стандартів духовної реабілітації, як складника комплексних реабілітаційних програм, що враховують біопсихосоціальну модель допомоги, рекомендовану ВООЗ, а також принципи гуманітарного і права людини–орієнтованого підходу, що визнає духовну потребу як фундаментальну складову людської гідності.

Інституціоналізація участі капеланів у системі відновлення повинна супроводжуватися запровадженням міжвідомчих механізмів координації дій між Міністерством оборони України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством у справах ветеранів України та релігійними організаціями, що діють у форматі державно-конфесійного партнерства. Така модель відповідає міжнародним підходам до залучення капеланських служб до реабілітаційних процесів (зокрема, стандартам Пентагону США, Європейського союзу, Ізраїлю), де капелани є повноцінними членами мультидисциплінарних команд, інтегрованих у сферу військової та цивільної допомоги особам з інвалідністю.

Не менш актуальним є питання удосконалення підготовки капеланів до роботи з особами, які мають бойову або травматичну інвалідність. Це передбачає не лише поглиблення теологічних і пастирських компетенцій, а й засвоєння знань з психології травми, кризової інтервенції, медико-етичних стандартів супроводу осіб з порушеннями здоров'я, основ комунікації в умовах посттравматичних розладів. Формування таких компетенцій потребує запровадження спеціалізованих навчальних програм, сертифікаційних центрів і включення духовенства до системи безперервної професійної підготовки у сфері реабілітаційної політики.

Висновки. Інтеграція капеланської служби в контекст державної політики реабілітації дозволить не лише розширити сферу застосування душпастирства в умовах особливого періоду, а й підвищити цілісність і ефективність постконфліктного відновлення суспільства. У перспективі це сприятиме посиленню ресурсів національної стійкості, зміцненню моральної єдності населення, а також реалізації конституційного принципу визнання людини, її життя і гідності найвищою соціальною цінністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Карпенко О. К. Капеланство у світі / за матеріалами «Зарубіжного військового огляду» // Офіційний вебсайт Відділу військового капеланства УГКЦ. URL: <https://www.kapelanstvo.ugcc.ua/kapelanstvo-u-sviti/>
2. Пилипів І., Делятинський Р. Інститут військових капеланів в Україні (XX–XXI ст.): етапи розвитку та роль у формуванні української нації. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 134. С. 129–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_134_32
3. Женеvська конвенція про поліпшення становища поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року // Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151
4. Решетников Ю. Вітчизняний та зарубіжний досвід забезпечення релігійних потреб військовослужбовців. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 1. С. 211–219
5. Калениченко Т. Фокус на капелані: формування ролі та місії душпастирів для військовослужбовців. *СОФІА. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник*. 2017. № 1(8). С. 20–28
6. Про Службу військового капеланства: Закон України в редакції від 01 січня 2023 року № 2845-IX // Відомості Верховної Ради України. 2023. № 15. Ст. 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2845-20>

REFERENCES:

1. Karpenko, O.K. (2009). Kapelanstvo u sviti. [Chaplaincy in the world]. *Ofitsiyni vebsait Viddilu viiskovoho kapelanstva UHKTs*. Retrieved from: <https://www.kapelanstvo.ugcc.ua/kapelanstvo-u-sviti/> [in Ukrainian].
2. Pylypiv, I., Deliatynskyi, R. (2018). Instytut viiskovykh kapelaniv v Ukraini (KhKh–KhKhI st.): etapy rozvytku ta rol u formuvanni ukrainskoi natsii. [The Institute of Military Chaplains in Ukraine (XX–XXI centuries): stages of development and role in the formation of the Ukrainian nation]. *Hileia: naukovyi visnyk*. Vyp. 134. 129–134. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_134_32 [in Ukrainian].
3. Zhenevskaya konventsiiya pro polipshennia stanovyshcha poranenykh i khvorykh u diiuchykh armiakh. (1949, August 12). [Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armies in the Field]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151 [in Ukrainian].
4. Reshetnikov, Yu. (2013). Vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid zabezpechennia relihiinykh potreb viiskovosluzhbovtiv. [Domestic and foreign experience in providing for the religious needs of military personnel]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. Vyp. 1. 211–219. [in Ukrainian].

5. Kalenychenko, T. (2017). Fokus na kapelani: formuvannia roli ta misii dushpastyriv dlia viiskovosluzhbovtiv. [Focus on the Chaplain: Shaping the Role and Mission of Chaplains for Military Personnel]. *SOFIIa. Humanitarno-relihiieznavchyi visnyk. №1(8)*. 20–28. [in Ukrainian].

6. Pro Sluzhbu viiskovoho kapelanstva. (2023, January 1). [On the Military Chaplaincy Service]. *Zakon Ukrainy №2845-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. №15*. 98. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2845-20> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 6.06.2025

УДК 347.97

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-154-159

Буценко Антон Ігорович,

аспірант кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України

butsenkoai@gmail.com

ORCID ID: 0009-0006-2405-5796

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність теми зумовлена умовами, в яких опинилася Україна внаслідок повномасштабного російського вторгнення. Зокрема мова йде про масове знищення прифронтових міст та житлового фонду в цілому. Розроблення якісної моделі нормативно-правового регулювання містобудівної діяльності в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови виступає не тільки викликом часу, але й терміновою необхідністю для забезпечення якісного процесу життєдіяльності громадян на території нашої держави. У статті в загальному описано нормативно-правову базу, яка існує у сфері містобудівної діяльності та визначено дефініцію «містобудування», опосередковано основну мету містобудування в якості явища. Закцентовано увагу на наявності широкого кола суб'єктів, можливості громадських обговорень для здійснення прозорого та якісного процесу планування та на чітку правову регламентацію. Зазначено, що цифровізація є рухомих механізмом у модернізації містобудівної сфери та забезпеченні її прозорості. Підбито підсумки функціонування Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва та наголошено на мінімізації бюрократичних процедур на усіх етапах будівництва. Зазначено, що у результаті ведення активних бойових дій на території України зростає необхідність для створення безперешкодного життєвого середовища для усіх груп населення, включаючи осіб з інвалідністю. Висвітлено нормативну проблематику у пристосуванні існуючої забудови до вимог інклюзивності. Встановлено, що велика кількість громадян офіційно визнається особами з інвалідністю, тому розроблення нормативної бази, яка дозволяє реалізовувати право на доступне життєве середовище для маломобільних груп населення є не просто нагальною потребою, а завданням для держави. Коротко описано флагманський проект Міністерства розвитку громад та територій України «Рух без бар'єрів». Відтак, результати дослідження можуть використовуватися з метою подальшої розробки доктринальних підходів до вдосконалення основних засад адміністративно-правового регулювання містобудівної діяльності в Україні в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, містобудування, об'єкт будівництва, житловий фонд, воєнний стан, відбудова, цифровізація, діджиталізація, безбар'єрність, інклюзивність, особи з інвалідністю, маломобільні групи населення.

Butsenko A. FEATURES OF REGULATORY AND LEGAL REGULATION IN THE SPHERE OF URBAN PLANNING IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

The relevance of the topic is due to the conditions in which Ukraine found itself as a result of the full-scale Russian invasion. In particular, we are talking about the mass destruction of front-line cities and the housing stock as a whole. The development of a high-quality model of administrative and legal regulation of urban planning activities in conditions of martial law and post-war reconstruction is not only a challenge of the time, but also an urgent need to ensure a high-quality process of life for citizens on the territory of our state. The article generally describes the regulatory and legal framework that exists in the field of urban planning activities and defines the definition of «urban planning», indirectly the main goal of urban planning as a phenomenon. The focus is on the presence of a wide range of subjects, the possibility of public discussions for a transparent and high-quality planning process, and clear legal regulation. It is noted that digitalization is a moving mechanism in the modernization of the urban planning sphere and ensuring its transparency. It is noted that as a result of active hostilities on the territory of Ukraine, the need to create an unobstructed living environment for all population groups, including people with disabilities, is increasing. The normative issues in adapting existing buildings to the requirements of inclusiveness are highlighted. The flagship project of the Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine «Movement without Barriers» is briefly described. Therefore, the results of the study can be used to further develop doctrinal approaches to improving the basic principles of administrative and legal regulation of urban planning activities in Ukraine under martial law and post-war reconstruction.

Keywords: legal regulation, urban development, construction site, housing stock, martial law, reconstruction,